

רוח ירושלמית

הח"ס ״הרב קוק״

השיעור המרכזי בבית הרב קוק רח' הרב קוק 9 ירושלים בכל יום שלישי 20:00

בסייעתא דשמיא

חוברת ל'
שבועות

כרחל וכלאה

נגלה ונסתר בחג הקציר

הרב יצחק חי זאגא

כרחל וכלאה

שלו' לכולם. אנו עומדים לפני חג השבועות, בו נקרא את מגילת רות, מגילת יסוד המלכות בישראל. כשבועז נושא לאשה את רות, מברכים אותו העם והזקנים, רות ד' יא', 'ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים, יתן ד' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל...'. אם בירכו את רות, וכך מברכים כל אשה בישראל, שתהיה כרחל וכלאה, הרי שהאידיאל הוא, ששתי האמהות הקדושות, עם האופי היחודי לכל אחת מהן, תתמזגנה באשה אחת. אז מדוע מראש התחלקו הכוחות המיוחדים האלו, בשתי אימהות שונות? רש"י שם פירש, 'אף על פי שהיו משבט יהודה ומבני לאה, מודים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית, והקדימו רחל ללאה'. בני יהודה מקדימים את רחל, על פני לאה אימם, כי רחל עיקר הבית. למה בכלל לייצר מציאות כזו, שהם צריכים להודות שהאמא השניה היא העיקרית? מה עומק עצת ד' בחלוקה הזו?

עוד יש להבין, אם רחל היתה עיקר הבית, מדוע המלכים באים דוקא משבט יהודה, בני לאה? איך זה שדוקא מלאה, שאינה עיקר הבית, יוצאת המלוכה? והאם אין זה תמוה, שדוקא במגילת יסוד המלכות בישראל, ובשער בית לחם יהודה, מודגשת החלוקה בין רחל ללאה, ועיקריותה של רחל? עוד יש להבין את פשר הלשון, 'אשר בנו שתיהם'. לכאורה צריך לומר, שתיהן, עם ׳ן׳ סופית, ומדוע נאמר 'שתיהם', עם ׳ם׳ סופית? הכתוב מעיד, כי שתיהן בנו את בית ישראל, היינו, שבמיזוגן מונח סוד הבנין הישראלי. אם כך, יש חשיבות גדולה להבין את עומק הענין, כדי שנדע גם אנו, כיצד להמשיך ולבנות את עם ישראל. ננסה להעמיק ולהבין.

רפואה שלימה למשה דב בן מלכה הי"ו

מסירות לבנין האומה

כתב האלשיך במגילת רות, בישוב השאלה, מדוע מכונות האימהות, 'שתייהם' בלשון זכר, ולא 'שתייהן' בלשון נקבה? ..והן היו מחזרות אחר האיש, וזהו אומרו שתייהם במ"ם, לרמוז כי שתייהן תפשו דרך הזכרים, וחזרו אחר האיש, אלא שלהיות הכוונה טובה אין לחוש..'. אומר האלשיך, שבמילה 'שתייהם' בלשון זכר, רומזת המגילה, שרחל ולאה עשו כגבר המחזר אחר אשתו, וחזרו אחר יעקב, ובלבד שיזכו לבנות את בית ישראל ולהביא לעולם את שבטי ישראל. יש כאן לימוד עמוק מאד.

הרבה פעמים כדי לבנות את בית ישראל, כדי לקדם את הגאולה, אנו נדרשים לעשות דברים שאינם לפי כבודנו, ואולי אפילו שלא לפי טבענו. רחל ולאה מלמדות אותנו, שכשמדובר בבנין כלל ישראל, אנחנו צריכים למחול על כבודנו, ולעשות כל מה שצריך, לטובת בנין האומה. המסירות הזאת לבנין האומה, היא שמביאה את הסייעתא דשמיא, ומזכה אותנו לעשות ולהצליח.

מרן הרב קוק, היה כותב ומעתיק מהרמב"ם והשולחן ערוך, את פסקי ההלכה הקשורים לכל דף ודף בתלמוד. הרב רצה לחזק בזה, את הקישור והחיבור של התלמוד עם פסיקת ההלכה, לעיניהם של הלומדים. היו שתמהו, מה לרב בגדלותו, ולעבודה ה"שחורה" הזו. על כך השיב הרב, כמובא בספר מלאכים כבני אדם עמ' 136, 'הנה החלוצים העולים ארצה ישראל, רבים מהם מלומדים ובעלי השכלה גבוהה, עובדים בעצמם כל מיני "עבודה שחורה", כגון סיתות אבנים וסלילת כבישים, לשם קדושת האידיאל של בנין הארץ ותחית האומה. גם לי ראוי לעבוד עבודה רוחנית שחורה זו של העתקה, לשם קדושת האידיאל של בנין התורה בסלילת לימודה והיקף שלמותה והחיאנה לדורות'. הנה כי כן, מי שבאמת רוצה לבנות את בית ישראל, צריך לדעת להפשיל שרוולים, ולעשות גם "עבודה שחורה" במידת הצורך.

מפירושו של האלשיך, למדנו כלל גדול בהלכות בנין ישראל, אבל אין בו כדי להסביר, מדוע פוצלה האימהות לשתים.

שתייהם

רחל ולאה יסדו שני בתים בישראל, בית יוסף ובית יהודה. אפשר אולי להציע, שהמילה 'שתייהם' פירושה, שתייהם. היינו, שתי האמהות הקדושות, בנו ויסדו בישראל, שני 'הם', שני ציבורים גדולים וקדושים, בני יהודה ובני יוסף. הלא כך התנבא יחזקאל הנביא, לז', 'אתה בן אדם, קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו, ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו.. ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידי.. הנה אני לוקח את בני ישראל מבין הגוים.. וקבצתי אותם.. ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל, ומלך אחד יהיה לכולם.. ועבדי דוד מלך עליהם, ורועה אחד יהיה לכולם..'. הבעיה היא, שההסבר הזה רק מחזק את השאלה. שהרי אנו רואים בדברי הנביא, את

הרצון האלוקי, ששני בתים אלו, שני עצים אלו, יהפכו לעץ אחד. אז מדוע נטע הקב"ה, שתי אימהות שונות, שיצרו שני עצים בעלי אופי שונה, שיתאחדו רק לבסוף?

ס' לעומת ו'

הפסוק באיוב כח' כח' אומר, '..הן יראת ד' היא חכמה..', פירש ר' יוחנן משום ר' אלעזר, שבת לא: '..שכן בלשון יוני, קורין לאחת הן..'. כלומר, רק לימודי יראת ד', לימודי אמונה ופנימיות התורה, נקראים חכמה. מדוע? מה עם שאר המדעים, ומה עם לימוד הלכה?

הסביר הרב קוק, מוסר אביך פ"א סימן ב', '..שכל הלימודים כשאחד מעיין בהם, ותוצאות העיונים ימסור לחברו בקיצור, מקבל חברו את החכמה כמו מי שהגה בעיונו זמן רב. כמו עניני הלכה.. מה שאין כן יראת ד', שאף על פי שלימוד היראה שוה לשאר הלימודים, בסדור כללים וחוקים.. מכל מקום גם אחרי הבירור, כשיאמר קיצור הדברים למי שלא ירד לעומק הענינים, לא יבין.. כי אם כשילמוד כל פרטי הדרושים שלו בארוכה..'. כל לימוד בעולם, גם אם יעיין בו אדם שלושים שנה, יוכל למסור את תוצאות לימודו בדרך קצרה בהרבה, לכל תלמידיו. אבל בלימודי אמונה ופנימיות, אי אפשר למסור את הסוד, מלבד ראשי דברים. האדם צריך לעבור בעצמו את כל תהליך העיון וההעמקה, כדי שיזכה להבין את עומקם של הדברים, ויאיר בו האור. אין קיצורי דרך.

ממשיך הרב, 'לכן ודאי רק יראת ד' לבדה היא חכמה, חכמה אמיתית שלא תשתנה להיות ידיעה בעלמא בלא חכמה. אבל כל הידיעות שבעולם, בין ידיעות עניני הלכות עמוקות, בין ידיעות טבע הנמצאים, מצד עצמם, אינן כי אם ידיעה, אלא שיפול בהן קושי בהשגת ידיעתן, עד שנצטרך להשתמש גם בהן בכח החכמה, שמעיקרו לא נברא באדם כי אם לצורך היראה לבדה'. בכל מדע אחר בעולם, ואפילו בלימוד הלכה, מדובר למעשה בידיעות, שהאדם נעזר בחכמתו להשיגן, אבל מרגע שהשיגן, הן עוברות לכח הידיעה והזכרון, ותו לא. מה שאין כן חכמת היראה, שבה לעולם אין מגיעים לידיעה, ותמיד ממשיכים עוד ועוד להפעיל את כח העיון והחכמה לאין סוף. משום שמדובר למעשה, בלימוד חכמת האינסוף ברוך הוא, שאין קץ לחכמתו, וככל שיעיין האדם ויתעלה, תמיד ימצא עוד ועוד הבנות עמוקות יותר, והשגות גבוהות יותר לאינסוף.

נחזור לעניננו. לו היה כתוב בפסוק שלנו, 'שתיהן', היתה המשמעות, שתי יחידות העומדות ביחידותן, כל אחת בפני עצמה. אבל כשנאמר, 'שתיהם', רומז הפסוק לשתיים שהן אחת. כך גם ב'ראש מילין', מבאר מרן הרב, שהאות נו"ן פירושה דג בארמית, ורומזת לריבוי הפרטני, ואילו האות מ"ם, רומזת למים המתמזגים למהות אחת כללית, שאין לפורטה לגודל אחדותה.

אומרת לנו המגילה, אלו הן שתי אימהות, שלכל אחת מהן יחוד משלה, אור יחודי רק לה. אבל האורות שלהן, מתמזגים למהות אחת גדולה, ממוזגת ומאוחדת כמים, ובאחדותן הגדולה, הן בונות את בית ישראל. הן לא 'שתיהן', שתי יחידות, אלא 'שתיהם', שתיים שמתמזגות לאחת. ושוב קשה, אז למה מראש לפצלן לשתיים?

אימן של אלו

רחל ולאה בנו שתיהם את בית ישראל, אז מדוע ישראל עצמו, יעקב אבינו, אינו פועל מלכתחילה, לשאת את שתיהן ולמזג את כוחותיהן?

התורה אומרת, בראשית כט', 'ויאהב גם את רחל מלאה..', משמע שאהב גם את לאה, רק פחות מרחל. אחר כך נאמר, 'וירא ד' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה..'. אם אהבה איך היא שנואה? פירש רמב"ן, 'הנה לאה רימתה באחותה גם ביעקב, כי אם נאמר שנהגה כבוד באביה שאחזו בה והכניסה אליו.. היה לה להגייד או לרמוז כי היא לאה.. ולכן שנאה יעקב. והאלוקים יודע, כי להינשא אל הצדיק עשתה כן, ורחם עליה. וכך אמרו בב"ר, כיון שראה יעקב מעשים שרימתה לאה באחותה, נתן דעתו לגרשה, וכיון שפקדה הקב"ה בבנים, אמר, לאימן של אלו אני מגרש?!'. אומר הרמב"ן, אין הכונה כאן לשנאה של אדם לחבירו חלילה, אלא שנאת מעשה הרמאות של לאה. אבל הקב"ה ידע שרחל ולאה צדקו, ועל יעקב היה לשאת גם את לאה. אמת זו התגלתה ליעקב, כשראה איזה ילדים קדושים נולדים לו מלאה, עד שאמר, 'לאימן של אלו אני מגרש?!' אם הקב"ה נותן לה ילדים בעלי אורות עצומים כאלה, נראה שטוב עשתה. אך יש להבין, אם כך, מדוע חופת יעקב אבינו עם לאה אימנו, יצאה לפועל באופן כה מסובך?

עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא

אומר הזוהר, א' קנב.. 'תרין עלמין אחסין יעקב, חד עלמא דאתגליא וחד עלמא דאתכסיא.. ויעקב בין תרין עלמין אשתכח.. ובגין כך כל מילוי דלאה הוה באתכסיא, ודרחל באתגליא'. יעקב אבינו זכה לשתי עולמות, עולם המכוסה ועולם הגלוי. שורש לאה אימנו, בעלמא דאתכסיא, ושורש רחל אימנו, בעלמא דאתגליא, וכך מעוצב אופי הנהגתן. עניני לאה מסובכים ומכוסים. היא מופיעה אצל יעקב אבינו, בכיסוי והסתרה. ואילו רחל, זוכה להתחתן עם יעקב אבינו, בדרך גלויה.

לפי דברים אלו, לאה אימנו יותר שמימית, ורחל אימנו יותר ארצית. יעקב אבינו עומד ביניהן ומחברן. מה פשר ההבחנה הזו? במה זה בא לידי ביטוי? הלא דוקא מלאה, יוצאת המלכות המעשית בישראל, מלכות בית דוד, ואילו מרחל יוצא יוסף הצדיק? ואם יעקב אבינו זוכה על ידי שתי האימהות לשני עולמות, שתפקידו לחברם, אז מדוע רצה בהתחלה רק את רחל, ולאה נאלצה להיכנס בעל כרחו ובלא ידיעתו?

ותצא לאה לקראתו

הפסוק אומר, בראשית לד' א', 'ותצא דינה בת לאה.. לראות בבנות הארץ'. פירש רש"י, 'בת לאה, ולא בת יעקב? אלא על שם יציאתה נקראת בת לאה, שאף היא יצאנית היתה, שנאמר ותצא לאה לקראתו..'. המילה הזו נשמעת כיום לא טוב, אבל באמת, זו מילה המתארת אדם בעל אופי יותר "פתוח", כדינה, שיצאה לראות בבנות הארץ.

כתב השפת אמת, ויצא תרמז', 'יעקב אבינו ע"ה, זכה ליקח חלקו של עשו.. וכשזכה לאותו חלק, זכה ליקח את לאה שהיתה מיוחדת לאותו ההארה. לכך רחל היתה אהובה לו כי היא היתה מיוחדת אליו ממש. ולאה היתה מיוחדת לחלקו של עשו, לכן כתיב שנואה לאה, דרשו חז"ל שעשתה מעשה שונא. פירוש, שמה שהיה צריך עשו לתקן ולא היה יכול וניטל ממנו וניתקן על ידי יעקב ולא..'. אומר השפת אמת, מידתה של לאה כמידתו של עשו, רק שעשו קלקל והיא הצדקת תיקנה, ולכן עברה ליעקב.

מתארת התורה, בראשית כה' כז', '..ויהי עשו.. איש שדה, ויעקב איש תם יושב אוהלים'. עשיו בעל אופי יצאן, יוצא החוצה לשדות, ויעקב הוא איש פנימי יותר, יושב אוהלים, סוגר דלתות ולומד תורה. כפי שראינו לעיל, לאה היתה מסוגו של עשיו במובנו הטוב, אבל רחל היתה מסוגו של יעקב. כך במדרש, אסתר רבה ו' יב', '..רחל תפשה פלך שתיקה, ראתה סבלונותיה ביד אחותה ושתיקה, בנימין בנה, תפש בשתיקה, תדע שאבנו שהיתה בחשן היתה ישפה, לומר יודע היה במכירת יוסף ושותק, ישפה, יש פה ושותק, שאול בן בנה, ואת דבר המלוכה לא הגיד לו, אסתר, אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה'. רחל ידעה את סוד השתיקה, ההיפך הגמור של החצנה, של יציאה. היא היתה מיועדת מלידה, לחלקו של יעקב אבינו, יושב האוהלים.

כשיעקב מגיע לבאר הוא פוגש את הנשמה התאומה שלו, וזה גורם לו לפתיחה נשמית עצומה. הוא מקבל כח מיוחד, מעיף את האבן, משקה את הצאן, נותן לה נשיקה, ומתחיל לבכות. מה זה? פירש רש"י, בראשית כט' יא', 'לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה'. הוא כבר רואה ברוח קדשו, את סוף הדרך. בסדר העולמי, הוא היה צריך להכיר אותה, להציע להשקות את הצאן, לפגוש את אביה ולבקש את ידה, להתחתן איתה ואז לתת לה נשיקה, לחיות איתה את כל חייהם המשותפים, וכשיראה שאינה נקברת איתו, לבכות. אבל המפגש עם רחל, תאומתו הנשמית, מרומם אותו למקום כה עילאי, עד שהעתידי כולו מתקפל אצלו לרגע אחד, והוא רואה בבת אחת, את כל ההסטוריה העתידי של איתה, מעל לסדרי זמנים. זה חיבור נשמות, של יעקב איש תם, עם רחל התמה.

לעומתו, עשיו איש שדה, היה אמור להשתמש בתכונתו זו לקדושה, ולאה לחלקו. רצה יצחק אבינו לברך את עשיו, כי עיקר תיקון העולם, הוא לצאת החוצה לשדות, להפיץ ולהאיר את אור ד' בכל מקום. לכן אמר יצחק אבינו, לפני שבירך את יעקב שחשבו לעשיו, בראשית כז' כז', '..ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד'. יעקב נתפס אצל יצחק, כמי שמסתגר בבית המדרש, ועסוק אך ורק בתלמודו. יציאה החוצה אינה מעניינו. לכאורה, לא ידע יצחק, שחלקו של עשיו עבר ליעקב, עד שהוא יושב האוהלים, כן יוצא החוצה לתקן עולם. לא ידע הוא, שיעקב עומד לשאת גם את רחל וגם את לאה. בפשט המקראות, גם יעקב אבינו לא ידע זאת. הוא רצה להתחבר עם רחל התמה, להיות איש תם יושב אוהלים, ופתאום באה לאה עם אופיה היוצא אל השדה, ונכנסת בינו לבין רחל.

השאלה היא, אם ההסבר הזה נכון, הרי שרחל היא הפנימית, ולאה היא החיצונית, אז מדוע אומר הזוהר, שרחל עלמא דאתגליא ולאה עלמא דאתכסיא?

אורה של תורה

תנא דבי אליהו, אליהו רבה ט', 'מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין ישראל בין גוי, בין איש בין אשה, בין עבד ובין שפחה, הכל לפי המעשה שהוא עושה, כך רוח הקודש שורה עליו'. לכאורה, אין הבדל בין יהודי לגוי, לפי מעשיו, רוח הקודש שורה עליו.

כתב מרן הרב, אורות הקודש א' כט', 'שפעת רוח הקודש המיוחדת לישראל, היא רוממה הרבה במעלתה, ומיוחדת במינה, מכל מיני שפע של רוח הקודש, שכל אחד מבאי עולם זוכה לו על פי מעשיו'. אין מה להשוות את רוח הקודש שזוכה לו היהודי על פי מעשיו, לזו שיכול לזכות לה גוי. כי 'השפעה הישראלית, היא נמשכת מפנימיותה של תורה'. שפע רוח הקודש בישראל, זורם אל תוכנו, מפנימיות התורה, וזוהי מדרגה עילאית לאין ערוך, ויחודית אך ורק לישראל. 'וההבדקה של החכמה המעשית, בתורה, ובכל הליכות החיים הפנימיים והחיצוניים, הנוגעים למפעלים, והרגשות הקרובים לחוג הפעולות, הנה גם כן יוצאת בדרך ישרה מאורה של תורה'. אומר הרב, גם האור המאיר לחכמי ההלכה המעשית ומסייע להם בלימודם, והמאיר גם בכל הליכות החיים והמפעלים, ואפילו ברגשות השייכות לחוג המעשים והפעולות, יוצא מאורה של תורה. למעשה, שורש רוח הקודש, ושורש האור המאיר בכל עולם המעשה, על כל דרגותיו, הוא בפנימיות אורה של תורה.

'ועצמיית כוחה העליון של זוהר התורה, היא משפיעה על שני אלה הסוגים הרחניים העליונים, סוג הרזי של רוח הקודש, וסוג הגילויי של אור התורה שבהגבלה ומפעל, כלאה וכרחל אשר בנו שתייהם את בית ישראל'. אומר הרב, רחל ולאיה, הן שני סוגים רחניים של התגלות זוהרה של תורה. רחל היא בחינת ההלכה הגלויה בתורה, ואנשי המעשה בפועל. לאה היא בחינת תורת הסוד, אנשי הרוח ובעלי רוח הקודש. שממימות וארציות, נגלה ונסתר, חכמי הלכה וקבלה, וגם אנשי מעשה ואנשי רוח, אלו הן שתי בחינות כלליות, הבונות את בית ישראל. כולם מקבלים את אורם, הן לענייני הרוח והן למעשה, מתוך פנימיות אורה של תורה, וכפי שסיים שם מרן הרב, 'ותמיד אנו קרואים לתקן את שתי ההופעות הללו, הכמוסה והגלויה, שתהיינה פונות באורח ישרה, לקבל את שפעת בהירותן, מתוך אור עולם של אוצר החיים אשר באור ד', החופף על הוד יסודה של תורת אלוקים חיים'. מחיבור לתורה, מקבלים כולם ראייה בהירה, כיצד להתנהל, איך להתעלות, איך לפסוק הלכה, ומה לעשות.

השאלה, איך הפכה לאה היוצאת לשדות, לבחינת פנימיות תורה, ורחל הפנימית השותקת, לבחינת נגלה, הלכה ומעשה? ועדין לא הבנו מדוע בכלל פוצלו השתיים?

עיקרה של בית

בספר לשם שבו ואחלמה, הקדמות ושערים, ש"ז פ"ה אות ב' ואילך, מאריך לבאר את ענין רחל ולאיה על דרך הסוד, ואנו ניקח מתוך דבריו רק טעימה קטנה, שתעזור לנו לפתור את שאלותינו.

מסביר שם בעל הלשם, שגם בכללות נשמות ישראל, בשכינה הקדושה, יש מדרגות, המכוונות 'שכינתא עילאה' ו'שכינתא תתאה'. המדרגה העליונה בשורש נשמותינו, היא מדרגת הבינה הפנימית הנשמטית, המכוונת אל מול סודות התורה. המדרגה התחתונה, הנחשבת למדרגה היותר חשובה ועיקרית, היא דוקא זו היורדת לעולם המעשה, להשגיא ולהאיר לנבראים, להביא את אור מלכות ד' לכל פינה ביקום. מדרגת שכינתא תתאה היא העיקרית, משום שבה מתבצע בפועל תיקון העולם.

בתחילה חשב יעקב, שאור השכינה כולה, מאיר ברחל אימנו, ולכן השתוקק דוקא אליה, ולא אל לאה. הוא ידע שחיבורו עם רחל, יהיה דוגמת החיבור העליון, בין אור ד' לשכינה, ורצה בזה להביא את העולם לתיקונו המלא. אבל עוד לא הגיע הזמן. השכינה התפצלה והתגלתה בשתי בחינותיה, ברחל ובלאה, וכפי שכותב שם הלשם, אות ז', ..מה שלא נולדו כל היב' שבטים מרחל, הגם שהיא עיקרה של בית, משום שעדיין לא זכה העולם להגילוי דאור היחוד למטה, והיה רחל אשת יעקב מרכבה רק להשכינתא תתאה, אבל הששה שבטים דלאה הנה הם נמשכו מהשכינתא עלאה שהיא שורש לאה...'. העולם עוד לא היה ראוי לתיקון, הפנימיות והחיצונית לא היו יכולות להיות מחוברות ומאוחדות כראוי, ולכן, לא היה ראוי העולם להופעת אור השכינה בשלמותו, על כל מדרגותיו, ברחל אימנו. התפצל האור לרחל וללאה.

אמנם, גם לאחר שנודע ליעקב אבינו סוד הענין, עדין המשיך ודבק יותר ברחל אימנו, משום שידע שהיא דוגמת השכינה במדרגתה התחתונה, היינו, בבחינתה הרוחנית היורדת אל עולם המעשה בארציותו וגבוליותו, ובבחינה זו נמצא עיקר תיקון העולם. קיוה יעקב אבינו, להצליח ולהאיר את אור הבינה הפנימית הנשמטית, ברחל אימנו, באורה היורד אל החיצונית והארציות, ולתקן עולם במלכות ד', למרות הכל.

בעולם שאינו מתוקן, פנימיות תורה וההלכה הנגלית, אינן מופיעות תמיד במקום אחד. יש חכמי קבלה ויש חכמי הלכה. רוח ומעשה אינם תמיד מתמזגים, יש אנשי רוח ויש אנשי מעשה. החיבור ביניהם אינו פשוט. יש פנימיות ויש חיצונית, ולא תמיד מאירה החיצונית באור הפנימיות. הפיצול המלאכותי בין רחל ללאה, היה הכרחי, לפי מדרגת העולם עד כה. הוא אפשר לנו בזמן הגלות, לקיים מצוות בהבנה הלכתית גרידא, בלי להידרש להבנות הרוחניות, שהיו מנועות מאיתנו. במובן מסוים, החלקיות המפוצלת הזו, היא חסד שעשה הקב"ה איתנו, כדי שנוכל לשרוד, במצב העולם הבלתי מתוקן, ולהתחבר לפחות לחלקה הנגלה של תורה, כשאין באפשרותנו להתחבר לפנימיותה.

אבל יחד עם הגאולה הארץ ישראלית שאנו זוכים לה, באה גם התביעה הפנימית, לחבר ולמזג את החיצונית עם הפנימיות, את הנגלה והנסתר, את רחל עם לאה. זהו אשר לימדנו מרן הרב, שעבודת בנין האומה, בדרכן של האימהות הקדושות, רחל ולאה, 'שתייהם', ממוזגות ומחוברות לאחת, היא עבודת גילוי אור הפנימיות, במציאות החיצונית הנגלית של אומתנו, במדינת ישראל. כן כתב באורות התחיה נה', 'באחרית הימים יגלה אור ד' ויתקרב הסגנון של ההלכות... עם האגדות... במועד קץ המגולה, שהוא שיבת ישראל לארץ ישראל... קיבוץ החתום וסתום... עם הגלוי של עבודה גשמית...'.

מחשבות שמקורן ברזי תורה

יש מי שיקשה, וכי עשית מכולנו מקובלים? לא כל אחד יכול ללמוד קבלה. אז איך תרצה שדורנו יחבר את רחל ולאה, פנימיות תורה עם הנגלה?

התשובה מצויה בדברי הרב, אורות הקודש א' קמא', 'לטהר את הלבבות, ולהעסיק את המוחות במחשבות נאצלות, שמקורן ברזי תורה, נעשה בדור האחרון הכרח גמור לקיום היהדות. וירידה זו בעצמה, שהביאה את הכרח ההשתמשות באמצעי נשגב זה, היא היא העליה'. אומר הרב, בדורנו כדי לקיים את היהדות, כדי לבנות יהודי מאמין וירא שמים, הכרחי לגמרי ללמד אמונה. ללמד מחשבות עמוקות, שמקורן ברזי תורה. לא רזי תורה עצמם, כי לא כל אחד יכול ללמדם, אבל הבנות שמקורן ברזי תורה.

ממן הרב עצמו, ראה את תפקידו, כפי שכתב בקובץ ג' רנט', 'להאיר לעולם, ליצור ספרות מלאה אור רזי תורה, פופולרית ושוה לכל נפש.. להרים קרן לעם ד', ולתשועת עולם אשר החלה לזרוח לו בארץ ישראל'. אכן, תורתו של מן הרב, שמקורה ברזי תורה, היא תורת האמונה הרזית והמעשית גם יחד, המאירה את הדרך לדור הגאולה כולו. אין תורה כתורת הרב, שמאירה באור רזי תורה, את כל סיבוכי הדורות שלנו, באופן פרטני וישומי. ניתוח תופעת החילונית, מדינת ישראל שבדרך, חזון התהליכים הרוחניים והחברתיים, העתידים להתרחש כאן, כל אלה אינם נמצאים בשום תורה אחרת. מן הרב, הוא אשר נשלח משמים להאיר לדורנו את הדרך.

כתב הרב הנזיר, הרב דוד כהן, תלמידו הגדול של מן הרב, במבוא לאורות הקודש, 'מוצא חכמת הקודש של הרב, היא כללות נשמות ישראל, ומגמתה גאולת כנסת ישראל, ותחית קדשה'. תורת הרב, מעמידה ביסוד עבודת ד', את כלל ישראל, מתוך הבנה שהשורש השמימי של כללות ישראל היא השכינה הקדושה, ששרתה על רחל ולאה, והיא הבונה את בית ישראל, את עם ישראל בארצו. זו היתה משאת נפשו של הרב, כפי שכותב שם הרב הנזיר, 'וכן היה דבר הרב, בהבדל דרכו מהחסידות החדשה, הקרובה לו: אני בונה האומה'. תורת הרב עסוקה בכל מהותה, לבנות מחדש את האומה הישראלית, בדרך האימהות, 'כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל'. היניקה ממעיין החיים של כלל ישראל, במיזוג פנימיות תורה עם אור ההלכה, וישום אורה של תורה, בעולם המעשה הארץי, למטרת בנין האומה במדינתה, זהו המהלך הגאולי העמוק של תורת ישראל, הבא לידי ביטוי עמוק, פרטני וישומי, שאין דומה לו, בתורת הרב קוק.

הבנו מדוע פוצל כח השכינה לשתיים, ומה אופיה המיוחד של כל אחת מהן. אבל עדין יש להבין, כיצד לאה הפנימית, היא היוצאת אל השדות, וממנה יוצאת המלכות?

ועיני לאה רכות

התורה מתארת, בראשית כט' יז', 'ועיני לאה רכות...'. פירש רש"י על פי חז"ל, 'שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובוכה, שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות

ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן'. לפי פירוש זה, עיניה רכות היו מרוב בכי. אבל על פי דרכו של מרן הרב, אפשר להציע הבנה נוספת, לסוד רכות עיני לאה אימנו.

אחד מטעמי התורה נקרא, למנהג האשכנזים, בשם 'מרכא'. מה פירוש השם הזה? מסביר הרב, בספרו ראש מילין, 'עדינות ההרגשה, המתוארת גם כן בציור רוך הלב...'. העדינות רומזת לעדן העליון, אור החכמה האלוקית הנעלם, החודר לבינה הנשמית, ומייצר את ההרגשה הרוחנית באדם, המתוארת כרכות הלב. 'המובנת לא במובן הרכרוכית החולנית, כי אם בתור עומק הרגש, החודר עמוק בחוש העידון, ומוליך את כל המוחש כל המצוייר, כל הענוג, היפה והנשגב, עמוק עמוק בחדרי הנשמה...'. אין לטעות. אין זו רכות של חולשה, אלא עומק של הרגשה רוחנית, הנושאת את הגנוז באור החכמה הנעלמת, לנשמתו של האדם. זהו סוד עיניה הרכות של לאה, סוד עלמא דאתכסיא. הרגשת התוך הפנימי של הדברים. לא רק שמירת שבת כהלכתה, אלא גם לדעת ולהרגיש את פנימיות השבת. לא רק להניח תפילין, אלא גם לדעת ולהרגיש את תוכם העדין. המרכא רומזת לאור ד', המאיר בנו ברכות רוחנית. התגברות חישת התוך הפנימי העדין של כל המצוות והמעשים הטובים. רכות הנמשכת ממקור החיים הנעלם בחכמה, ומתגלה בנועם הרגשת הבינה הנשמית, הממלא את האדם תענוג ורוך. תענוג של חיבור למצוה, לא כמצות אנשים מלומדה, אלא להרגיש ולהתעדן במצוה שעושה.

מוסיף הרב ומחדש לנו חידוש גדול, 'אור החיים הענוגים ממקור עונג הקודש, משתפך הוא בהמון גליו.. וזיו העליון המתרומם ברוב עדניו, מתפשט בכל המרחבים, על פי עדנת המרכא, בנועם המייתה, המלאה תענוג ורוך'. הרכות הנשמית ההרגשית הזו, היא אשר מביאה להתפשטות האור האלוקי הבלתי נתפס, בכל מרחבי העולם, בנועם פנימי, מלא בהתענגות על אור ד', ועדינות הלב. תיקון עולם במלכות ד' הגלויה, בחינת רחל אימנו, תלוי הוא, ברמת יחודה ומיזוגה עם הפנימיות, בחינת לאה אימנו. התיקון אכן מתרחש בעולם הנגלה, אבל הוא תלוי ברמת יחודו של הנגלה עם הפנימי והנסתר. עשיית מצוה באדיקות הלכתית גדולה, זהו עלמא דאתגליא, אבל מה עם המכוסה? לכל מצוה יש את הרחל שלה, אבל מה עם הלאה שלה? עדינות ההרגשה, באה מרכות עיני לאה, מהראיה הפנימית הרואה את תוכם הנשמתי של הדברים, והיא אשר נותנת את הכח לאורה של רחל, להתפשט בכל המרחבים.

כך יוצא, שלאה הפנימית יותר, בחינת רזי תורה, היא מקור הכח, לצאת החוצה לשדות, ולהאיר את אור ד' בכל המרחבים. השאלה, מדוע דוקא לפנימיות התורה, יש את הכח, להביא להתפשטות התורה בעולם?

התפשטות האור במרחבים

כתב מרן הרב, אורות הקודש א' קמו', 'את הרוחניות אין מתקנים בדורנו כי אם במילוי הגשמיות'. אנחנו דור שתפקידו הוא להביא את התפשטות האור בכל מרחבי החומר, בעולם הגשמי בכל רמותיו, החברתיות, כלכליות ופוליטיות. 'הכחות הגשמיים של

תלמידי חכמים, שנקלט יפה אור הקודש בלבבם, מוכרחים לחזק'. התיקון המשיחי הזה, בוא יבוא מתוך שתלמידי חכמים, שאור הקודש נקלט לגמרי בליבם, יהיו מעורבים ומחוברים לכוחות גשמיים חזקים. אז יוכלו הם, להאיר באורם הקדוש, את המציאות הגשמית באור חדש. ממשיך הרב, 'ואי אפשר לכחות גשמיים שיתחזקו ולא יורידו את הערך הרוחני והמוסרי ממעלתו, כי אם כשהאורה המחשבית תהיה גדולה עמוקה ורחבה. וזה אי אפשר כי אם כשהעסק ברזי תורה יהיה גדול ומזהיר'. כדי שיוכלו אותם תלמידי חכמים, להתגבר על המציאות הגשמית, ולהביא להתפשטות האור בחומר, ולא יפלו בחשכת הגשמיות, זקוקים הם לרזי תורה. כי רק מי שזכה ללמוד פנימיות התורה בגדלות ובעמקות, יהיה בעל יכולת לראות את אור ד', המסתתר גם בתוך המציאות הגשמית, ויוכל לגבור על זרמיה החזקים, יצריה המאיימים, לחציה ונפילותיה.

כדי להאיר את אור ד' במרחבי עולם העשיה, אין די בתורתה של רחל אימנו, תורת הנגלה, ידיעת ההלכה וקיום המצוות. יש צורך בתורתה של לאה אימנו, תורה הבינה הפנימית, שהיא אשר מאפשרת ליהודי, לצאת החוצה אל השדות, ולהתגבר בהשפעתו, על כל מחסום ופיתוי גשמי. רק בעלי עיניים פנימיות, יוכלו לצאת לפוליטיקה הישראלית, ולתקן עולם במלכות ד'. כשהם, הפנימיים, יתחברו לעולם המעשה, 'וכחות החומר, ומחשבות ורגשות חומריות, יתאמצו, על ידי כל המכשירים, שהם מתחזקים בהם, להיות בסיס לקודש', אז יראה בעליל, שמדינת ישראל על כל מערכתיה החומריות, הכלכליות והבטחוניות, אינה אלא יסוד כסא ד' בעולם. מי יעשה זאת? 'האומץ של החלק הקדוש ביותר שבאומה, הוא בונה את הכל, הוא נותן כח באומה, ובעולם, לרומם את יסוד החיים, ולהופיע אור בנשמות רבות, יסודיות, שכל אחת מהן מחיה עולם מלא'. בעלי התורה הפנימית, המחברים את רחל ולאה, הם אשר יבנו את בית ישראל בתורתם, אשר תאיר לכל, כיצד יורד אור ד' בארץ, ומנהל מדינה, עם כלכלה חכמה יותר, תפיסה בטחונית מוצלחת, אופק מדיני אמיץ וחזק. החיים הגשמיים, שבעליבותם של חסרי תורה, נוהלו במילין מושגים כפרני חסר אידיאל ותוחלת, יקומו לתחיה מחודשת.

מנגלה לנסתר

לבן מתרץ ליעקב את מעשה הכנסת לאה קודם רחל, בראשית כט' כו', 'לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה'. על דרך הדרשנות נאמר, שלבן אומר ליעקב, הרי האור משתלשל מהבינה אל המלכות, מלאה אל רחל, אז אתה צריך קודם לקחת את לאה הפנימית והשורשית יותר, ואחר כך, תוכל להמשיך לרחל, בחינת הנגלה. אבל לא זו דרכנו. הדרך הישראלית, מתחילה מלמטה ועולה למעלה, ולא להיפך. וכן כתב הרמב"ם, הלכות יסודי התורה ד' יג', 'להקדים העיסוק בנגלה לנסתר. על פי הרמב"ם, כתב הרב, אורות התחיה ס', 'הנסתר.. אל הפועל יצא בהצלחה, רק אחרי ההכשר המלא של הנגלה. מילוי הכרס ב"לחם בשר ויין" מוכרח להיות קודם ל"טיול בפרדס"'. וכן כתב הרב צבי יהודה, שיחות הרצי"ה וישב עמ' 317, 'מן הצד הנגלה של רחל, יש המשך נסתר של לאה.. צריך להבין את הצד הנסתר, פנימיות התורה, שהיא אמיתיות התורה.

"אשר נתן לנו תורת אמת", אמת לאמיתה. וזה יסוד בנין הבית לכל הדורות. סדר בנין בית ישראל בכל שלמותו מוכרח להיות בנוי משני הצדדים האלה. כך היא הסיסטמטיקה האלוקית של בנינו לכל הדורות'. מדוע להקדים הנגלה?

כתב הרב, קובץ א' יט', 'ההזיה באה מהנטיה לחקר נשגב, כשהיא מתפרצת בלא עתה, טרם אשר רכשה לה את ההכנות הדרושות לה, דהיינו עד לא הספיקה ללמוד את הלמודים המוחשיים הפרטיים, הקודמים תמיד לההתעמקות בנאצל ונשגב, ועד אשר לא בססה לה את מעמדה המוסרי בכל מילואו.. ומזה הטעם הננו מוצאים תמיד, אחרי נטיה של התעוררות דרישת הנשגב, שאחריה באה הזיה, הזיה אמונית או הזיה כפרנית. והכל הוא מפני התלמידים שלא שמשו כל צרכם, אשר עלו למרומי הדרישה בלא הכנה קודמת'. פנימיות תורה, עוסקת בעולמות נשגבים, שבעצמותם לעולם נשארים הם למעלה מהשגתנו. עיסוק רוחני המתעלה מעל לגבולות הרגילים של העולם הזה, עלול לגרום להזיות וטשטוש גבולות, וזה מסוכן. רק מי שבנה עוגן הלכתי ומוסרי, חזק ואיתן, יכול להתעלות למקומות המיוחדים האלה, בלי חשש. דוקא ר' עקיבא איש ההלכה, כאמור בחגיגה יד., 'עקיבא, מה לך אצל הגדה? דוקא הוא, כאמור בחגיגה טו.; 'עלה בשלום וירד בשלום'. כננס לרזי תורה, והצליח לגשר ולחבר שמים וארץ יחדיו.

עוד כתב הרב, אורות הקודש א' קיב', 'כל מחשבה רזית צריכה המון מחשבות גלויות, להגלימה, ולהיות לה למגן ולמעקה, שלא יפלו אורותיה, לתהום הדמיון, השקר וההירוס. וכל מחשבה גלויה צריכה ניצוץ רזי, לעדנה, לשמרה מקלקול ומהתהפכות לסם מות, תחת תכונתה המקורית להיות לסם חיים'. הנגלה מגן על הנסתר, והנסתר מחיה הנגלה.

הוסיף הרב וכתב, אורות הקודש ג' קכה', 'אותה הגדולה הנשמית, השואפת לקודש עליון, ולגדולות ונשגבות, מוכרחת היא להיות מטפלת בתיקון המדות והמעשים גם כן, ולפעמים לרדת למעמקי החיים המעשיים ולנקר בפרטי פרטיותיהם, לתקנם ולכוונם על פי הצדק והדין, על פי התורה וההלכה, ולחדור למעמקי המדות הנפשיות, להסיר מהם כל רשעה וכל סלף. ואם רק להעליה יושם לב, ולא אל הטהרה והקדושה התחתית, יוכל כל אותו האור העליון להשתבר, ולהתהפך לרועץ. גדולת הנשמה תוכל להתהפך לגאווה מוזרה, ותשוקת הידיעה בתעצומות המסתרים לדמיון.. אומץ הרוח.. יוכל לרומם גם כן את התאוות הסוערות הגופניות.. ועלמא דאתכסיא, מדתה של לאה, עיניה רכות, על פרשת דרכים היא יושבת, ומתפללת שלא תפול בגורלו של עשו. ומתוך גדלה ובכייתה זכתה ליסוד נבואה ומלכות, ולחלקו של ישראל'. אומר הרב, זהו סוד רכות עיני לאה, שיושבת על פרשת דרכים, יכולה ללכת בדרך הטוב והנפלא, או לחילופין בדרכו של עשיו. מתוך שלא ויתרה על פנימיותה, והתאמצה בכל כוחה עד בכי, לעלות אל הקודש, זכתה לנבואה ומלכות, ולהיות לחלקו של יעקב אבינו. כך גם כל הרוצה לזכות לבנות את בית ישראל, צריך להתחבר ללימוד הפנימי לפי מעלתו, בהכנה ובזהירות הראויה.

יש מי שיאמר, אחרי כל האזהרות האלו, אולי עדיף שנוותר על לימוד פנימיות. אכן, אם באמת מדובר במי שאינו ראוי ללימוד הזה, עדיף שיוותר עליו. אבל אם מדובר במי שכן מוכשר לכך, כתב מרן הרב, אורות הקודש פט', 'אף על פי שהרבה נכשלו מההגיון

בנסתרות, אין המוכן להשכלה רוחנית צריך להיות נסוג אחור מחפצו הקבוע להיות הוגה דעות נשגבות. וכמו כל עניני החיים, שהם מלאים מכשלות, ומכל מקום הולכי תום בטח ילכו דרכם, ועזרת ד' תשגבם, כן הוא גם כן ביחש החיים הרוחניים, שהאדם צריך רק לטהר את לבבו, ולהתאמץ בתכונת המוסר וחפץ הטוב, שהוא התוכן של הקודש, לעשות רצון קונו, ולכונן לבו לשמים, ואז ישמר מכל מכשול, וילך לבטח דרכו, בתורה וחכמה, בחקר אלוך ובבינת אמת בדעת ד'".

ד' ו' ד'

בשער בית לחם יהודה, מברכים אנשי יהודה את זקנו וזקנתו של דוד המלך, 'יתן ד' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל', ומקדימים את רחל ללאה. אין זו פעולה מאולצת, של מי שנאלצו להקדים את האמא "השניה", לאימם הורתם. זוהי ברכה הנאמרת באהבה ובשמחה גדולה, מעומק ליבם של אנשי המלוכה בישראל, הגם שמוצאם הארצי בלאה אימנו, משום שהם יודעים ששתי האימהות בשורשן, הן בעצם אימא אחת של כל עם ישראל. יתירה מכך, הם גם יודעים, שהם אלה שנבחרו משמים, להנהיג ולממש את הגילוי של איחוד האימהות והעולמות, וכמו שאומר הנביא, יחזקאל לז', 'ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידו.. ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל, ומלך אחד יהיה לכולם.. ועבדי דוד מלך עליהם, ורועה אחד יהיה לכולם..'. הרועה האחד, המחבר את הכל לעץ אחד, הוא דוד המלך. שמו של דוד המלך, מורכב מהאות דל"ת האות וא"ו והאות דל"ת. שתי האותיות דל"ת, רומזות לשכינה הקדושה, שנקראת דלה, משום שאת כל אורה היא מקבלת מלמעלה, ולית לה מגרמה כלום, אין לה מצד עצמה כלום, רק מאירה את אור ד' הנכנס בה, כמו הלבנה שמאירה את אור השמש. שתי הדל"ת בשמו של דוד, הן שתי דלות, שתי בחינות השכינה, לאה ורחל, וביניהן וא"ו החיבור, הממזגת את שתיהן לאחת, במלכות דוד המלך.

אין מקום יותר מתאים לברכה זו, מאשר בסיום מגילת היסוד של מלכות בית דוד, בשער בית לחם יהודה, שבט המלוכה בישראל, שמלכותו בנויה על חיבורן של האימהות, חיבורם של שני הכוחות, פנימיות וחיצוניות, רזי תורה והלכה, רוח ומעשה. אנשי יהודה, הם אנשי משפט, מלחמה, כלכלה ופוליטיקה, אנשי מלוכה, הדבוקים בתורת ד', בחיצוניותה ופנימיותה, ומאירים בה את דרכם, דרך המנהיגות הישראלית.

חג הקציר

התורה מכנה את חג השבועות, חג הקציר, שמוות כג' טז', 'וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה..'. למה לכנות את חג מתן תורה, חג הקציר? האם זהו תאור של העונה הארץ ישראלית או שמא יש קשר פנימי יותר בין הקציר לקבלת התורה? גם מגילת רות מתרחשת בעונת הקציר, רות ב' ד', 'והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ד' עמכם, ויאמרו לו יברכך ד'". האם כך יצא או שמא יש קשר פנימי בין הקציר למלכות דוד?

רבים נוהגים ללמוד בליל שבועות גמרא, ואיש במנהגו ינהג. אבל על פי המקובלים, אין ללמוד בלילה זה משנה וגמרא, כפי שכתב החיד"א, לב דוד לא, 'ודע שכתב מהרי"א.. ששמע מהרב החסיד המקובל כמהר"ר חיים הכהן ז"ל תלמיד רבינו מהרח"ו ז"ל, כי אין נכון בליל שבועות ללמוד משניות בשום אופן, דמשנה בסוד שפחה דמטרוניתא והלילה הזו צריכין לתקן המטרוניתא, אלא יתעסק ברזי אורייתא ואי לאו בר הכי הוא, ילמוד מדרש ולא משנה, והלומד משנה בליל זה טועה מדרך השכל עכ"ל.. וכן נתפשט המנהג בעיה"ק ירושלים ת"ו ועה"ק חברון ת"ו, שאינם לומדים משניות באור שבועות, ומסתמא הכי נהוג בעה"ק צפת ת"ו'. זהו יסוד המנהג של תיקון ליל שבועות, הבנוי על לימוד בכד' ספרי התנ"ך, מדרש המקראות, ואדרא רבא מהזוהר. טעם הדבר, משום שמשנה וגמרא, מלבישות לאור השכינה השוכן בתוכן, אבל בבוקר שבועות מתגלה השכינה בעצמה, וגודל הגילוי הנפלא הזה, מצריך הכנה כל הלילה, כזו שתהיה מכוונת לשכינה עצמה ולא ללבושיה. לכן, הנוהגים על פי דרכם של המקובלים, קוראים בליל שבועות, תנ"ך וזוהר.

הצדיקים לומדי פנימיות התורה, מכונים בזוהר 'מחצדי קלא', היינו, קוצרי השדה. מדוע? משום שגם בעבודת ד' כמו בחקלאות, יש עבודה של חריש לסילוק הקוצים, ואחר כך, חריש שני להפיכת הקרקע והכנתה לקבלת הזרע. בהמשך באות זריעה, השקיה, שמירה ממזיקים. עד שמגיעים לבסוף לקציר התבואה, לפירות העבודה הקשה. יהודי עובד קשה, בתיקון המידות, לימוד גמרא והלכה, עד שלבסוף, זוכה הוא לפירות עבודתו, בהבנות הרוחניות, היותר פנימיות, שברזי תורה. מחצדי קלא, הם קוצרי שדה השכינה, מושכי האורות משמים, פרי של עבודת ד' יסודית וממושכת. אולי אפשר להציע אם כן, שחג הקציר נקרא כך, משום שבחג זה אנו זוכים לקציר הגדול, לגילוי השכינה עצמה, פרי עבודתנו בכל השנה כולה. כל יהודי שעמל בליל שבועות על התורה, זוכה בבוקר החג, לחוש את השמחה ממלאת את הלב. אבל הצדיקים זוכים בבוקר החג, לאורות שאינם ניתנים לתאור, כפי שכתב מרן הרב, עולת ראיה"ב' שה', 'העולם כולו מתבכר בחג השבועות. מה שצדיקים מרגישים בתוכיות לבבם בשבועות, אין כל העולם כולו כדאי לו. כל העולם שמח, כל העולם גדול הוא, כל הארץ היא של ד' בגילוי עליון. וישראל מתעלים להיות סגולה מכל העמים, ונשמתם של ישראל נראית בבהירותה הצחצחה, והאהבה והחיבה היתירה לכל נשמה ונשמה מישראל, לכל אחד בפני עצמו, מתגדלת לאין קץ, ממש כל אחד מישראל הוא מתגלה בתפארת עליונה, בהדר קודש כאבן חן שאין לו ערך וקצב, סגולה נפלאה'. גילוי השכינה, הוא גילוי אורם הנשמתי של ישראל. קציר עבודתנו, בכל הדורות, שנה אחר שנה, מתגלה בשבועות, בהתבכרותנו, בחיבורנו אל השורש הכלל ישראלי, שורש השכינה, ממנו יצאנו, ואליו אנו הולכים.

וניגש חורש בקוצר

שורר דוד המלך, תהלים קכו', '..בשוב ד' שיבת ציון.. הלוך ילך ובכה, נושא משך הזרע, בא יבוא ברינה נושא אלומותיו'. פירש רד"ק, 'כן ישראל בגלות, סובלים עול הגלות, ונושאים משא המסים לקיים התורה והמצוות, שהם הזרע במשל. ובעת הגאולה, שהוא

עת הקציר, יבואו אל ארץ ישראל ברינה...'. אומר רד"ק, שהקציר, דימוי הוא לגאולתנו. כתב שם האלשיך, 'הזורעים בדמעה, אחרי זריעתם יקצורו ככלותם לזרוע, כי הלוח ילך ובכה נשא משך הזרע, מראש השדה עד קצהו. ובחזרתו משם, בא יבא מיד ברנה, בשובו נושא אלומותיו מאשר זרע בלכתו...'. התיאור הגאולתי הזה, של הקוצר מיד לאחר זרוע, בצמיחה כהרף עין, בלי תקופת המתנה, מופיע גם בנבואת עמוס י' יג', 'הנה ימים באים נאום ד', וניגש חורש בקוצר...'. פירש רש"י, 'והשיג דיש את בציר ובציר ישיג את זרע (ויקרא כו') לא יספיקו לחרוש עד שיבא הקציר...'. האם זהו תאור של ברכה כלכלית, או שמא יש כאן עומק רוחני? בתאור ברכתו של איוב, נאמר, איוב א' יד', 'ומלאך בא אל איוב ויאמר, הבקר היו חורשות, והאתונות רועות על ידיהם'. הזרע צומח בעת החרישה. 'אמר ר' יוחנן, ב"ב טו:', 'מלמד שהטעימו הקב"ה לאיוב, מעין העולם הבא'. אם זהו טעמו של עולם הבא, לכאורה אין מדובר רק ברווחה כלכלית. יש כאן משהו עמוק יותר.

כתב מרן הרב, אורות הקודש ג' עד', 'כל הרצונות של כל הברואים, וביחוד של האדם, ובטיפוסו היסודי של ישראל, הם גרעינים שיש בהם כח הצמיחה, וכשמעלים אותם על ידי תפלה, זורעים אותם ממש בשדה אשר ברכו ד', ומצמיחים על ידי זה ישועות. וכפי טוהר התפלה, וכפי ההכשר של כל הענינים המתלויים לסגולותיה, כך היא ברכתה של צמיחת חיים זאת'. רצונותיו של האדם, הם כמו זרעי ישועה. כשהאדם מתפלל, הוא זורע את רצונותיו בשדה השכינה, בכללות ישראל, והזרעים צומחים ומצמיחים ישועות, לפי עוצמת טהרת התפילה. ממשיך הרב, 'ויש אשר אור צמיחתם מאיר מחיי עולם הבא, ששם נגש חורש בקוצר, והלוח ילך ובכה נשא משך הזרע, בא יבא ברנה נשא אלומותיו. כמו שהיה אצל איוב, הבקר היו חורשות, והאתונות רועות על ידיהם. עוד הם מדברים ואני אשמע'. יש צדיקים שזוכים למדרגת עולם הבא, ותפילתם נענית מיד. הם לא צריכים להמתין לתהליכי צמיחה בשדה השכינה. חרישם וקצירם באים כאחד.

בהמשך לדברי הרב בענין התפילה, נאמר גם בענין לימוד תורה, כי בעולם בלתי מתוקן, המרחק בין חריש הנגלה, לקציר הנסתר, הוא גדול מאד. אבל ככל שתקון העולם הולך ומתקדם, כך קטן המרחק, והיכולת לחבר את רחל ולאה, נגלה ונסתר, הולכת וגדלה. רואים יותר ויותר בנגלה, את אורות הנסתר. אתה עוד מצוי בחריש הנגלה, וכבר מוצא אתה את עצמך, באמצע קציר הנסתר. זהו סוד נבואת יחזקאל הנ"ל, 'ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידי...'. וכפי שכתב מרן הרב, אורות הקודש ג' שמח', '...וישנם צדיקים מוכפלים... שכבר אחדו את הכתרים, עד שאין נופל בהם גם שם של חיבור, והנגלה והנסתר נעשה דבר אחד ממש, הם אינם פוגמים בנשיאת שתי אחיות, עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא, רחל ולאה, כי אינם אצלם שני תוכנים, שני גופים, שיד הקנאה יכולה לשלוט בהם, ותקנא רחל באחותה, אלא פרצוף אחד יסודי מקורי... ועץ יוסף ועץ יהודה נעשים עץ אחד. אורו של משיח הוא זה...'. עוד כתב באורות הקודש א' לו', 'חזיון בלתי מצוי הוא לראות אדם שהדרישה של הנגלה והנסתר יחד תהיה בו במילואה... האנשים הללו... מביאים הרבה טובה לעולם... מהיום הם בפרי רוחם עולם חדש, שהשמים והארץ נושקים זה לזה... מתגלה כח יצירה כפול, וחכמות בחוץ תרונה, בכפלים לתושיה...'.

זהו סוד עומקם של דברי הרב הנזיר, במבוא לאורות הקודש, 'זאת הדרך לאורות הקודש, כפלים לתושיה.. ואז אור תורת קדשו יופיע ויאיר לעולם'. זוהי הקומה הכפולה, שאנו נדרשים לה בדורנו. וניגש חורש בקוצר. אולי אפשר להציע, שהמילה 'קוצר', באה מלשון 'קץ'. היינו, שקוצרי השדה, המגלים ומאירים בעולם את קומתו הכפולה, הם בעבודתם הפנימית, מביאים את קץ הגאולה, קץ הימין, גילוי ומיצוי אורם של ישראל.

הגיעה עת הקציר

כתב מרן הרב, אגרות הראי"ה רעד', שיש מגדולי הדור, המתקשים להבין את התקופה, לדעת לכוון נכון את הדור על פי רצון ד', בשל חסרון עיסוקם בפנימיות התורה.

מדרגת העולם במהלך ההסטוריה העולמית, הצריכה עבודת חריש והמתנה ארוכה, עד להתגלות הפירות והקציר. גלויות ארוכות, התנגדויות הפרעות ומניעות, היו מנת חלקנו, גם מבחוץ גם מבפנים, משום שהעולם היה רחוק מתיקונו. המרחק בין הפנימיות לחיצוניות, היה גדול מידי, וגרם להתרשלות בלימוד פנימיות התורה. ככל שמתקרבים אנו אל הקץ, המרחק בין החריש לקציר הולך וקטן, ואנו יכולים יותר ויותר, להתנהל במציאות החיצונית, שאמנם עוד לא כלו קוציה, עם אורות פנימיים, אשר ינחו אותנו בדרכנו. היכולת להצמיח את זרעי תפילותינו ומעשינו, מאור עולם הבא, מאור הבינה הפנימית הנשמית, בדרך ישירה וזריזה יותר, נעשית יותר ויותר מצויה.

הגלות הארוכה, הממשיכה להציק לנו גם היום במדינת ישראל, הרגילה אותנו, למעשיות נטולת אור רוחני. "פרגמטיזם". חששות מהגוים, פחד מכל יזמה ישראלית אמיתית, חיים של לשרוד כדי לשרוד. כך מונהגת מדינת ישראל זה שנים רבות.

למעשה אפשר לומר, שהדור צמא לא רק להבנות רוחניות פנימיות בבית המדרש, אלא גם למנהיגות מעשית פוליטית, שמחד, היא עם שתי רגלים על הקרקע, אבל מאידך, היא גם בעלת ראייה פנימית, שתבין את עומק המהלכים הפנימיים והחיצוניים, ישראלים ועולמיים, שאנו מצויים בעיצומם, ותדע לנווט את המדינה, בדרך הגאולה המעשית.

זהו אופיה של מלכות בית דוד. אנשים שיודעים גם לחרוש וגם לקצור. גם להתמודד עם הבירורים המעשיים של המציאות הגלויה, עם כל המורכבות והסיבוך המאפיין אותם, וגם להתעלות ולהביט לעומקה הרוחני של המציאות, ולהבין מהלכי גאולה עמוקים ופנימיים, לדעת מה רצון ד', בכל עת וזמן. הגיעה עונת הקציר.

ברכת שמחת חג הקציר לכל עם ישראל

אורות חיים

חגים ומועדים בדרכו של הראי"ה קוק

מאת הרב יצחק חי זאגא

המחיר – 50 ₪ השתתפות בדמי משלוח – 10 ש"ח

ניתן לרכוש באתר – yerushalayim.org.il

או בשליחת דוא"ל – toratharav@gmail.com

או הודעה לטלפון – 0585-216-216

אורות לדרך – להתחיל את היום באורות..

10 דקות יומיות מתורת הרב קוק - ישירות לתיבת הדוא"ל שלך!

הצטרפו למאות המנויים חינם!

לתפוצה בדוא"ל: orot.laderech@gmail.com

לתפוצה בווטסאפ: 055-6699477

חדש! חדש! חדש! היכנסו לאתר החדש –

שיעורים מוקלטים, אורות לדרך, השיעור השבועי,
חוברות, ועוד..

רוח ירושלמית

yerushalayim.org.il

חדש! - ניתן לתרום להוצאת החוברות וכן לרכוש את ספרי הרב - דרך האתר!!!
יצירת קשר: toratharav@gmail.com או התקשרו למשה: 050-6-238-938